

Peptik Ülserli Hastalarda Kişilik Yapısı ve Semptom Dağılımı

Dr. Z. B. BAYSAL, Dr. C. KAPTANOĞLU, Dr. R. ÖNEN, Dr. G. SEBER, Dr. D. TEKİN

Özet : Peptik ülserli hastalarda gözlenen kişilik özellikleri ve psikiyatrik semptomları saptayabilmek amacıyla 30 peptik ülser tanısı almış hasta değerlendirilmiştir. Bu hastaların nörotik kişilik özellikleri gösterdiği, somatizasyon ve depresyon bulgularında artış gözlenmiştir.

Summary: PERSONALITY CHARACTERISTICS AND PSYCHOLOGICAL SYMPTOM PROFILES OF PATIENTS WITH PEPTIC ULCUS.

In this study 30 patients with peptic ulcer were examined in order to elicit their personality characteristics and psychological profiles.

These patients showed neurotic personality features and also, they had high scores of somatization and depression symptoms.

Anahtar kelimeler : Peptik ülser, kişilik, psikiyatrik semptom

Key words : Peptic ulcer, personality, psychiatric symptom.

Psikosomatik hastalık grubunda incelenen peptik ülser etyopatogenezinde tedavi ve gidişinde psikiyatrik bazı bozukluklarında eşlik edebileceği hastalıklar içinde gittikçe önem kazanmaktadır (1).

Genetik yatkınlığın sorunlarla başa çıkmada zorluklar olumsuz yaşam görüşü ve kişilik yapısı, sosyal yaşamda azalma gibi streslerin, hipersekresyonun ve dışarıdan alınan aspirin, alkol, sigara gibi maddelerin ülser oluşumunun temellerini oluşturduğu ileri sürülmekte, hatta hipersekresyonun, aspirin, alkol, sigara gibi maddelerin kullanımında streslere ikincil olabileceği tartışılmaktadır (2).

Çeşitli çalışmalarda peptik ülserli hasta gruplarında özel bir kişilik yapısı ve bunun yanında psikiyatrik bozuklukların insidansı araştırılmıştır. Bazı çalışmacılar ülserli kişilerin ülserli olmayan kontrol gruplarına göre psikososyal so-

runların çözümlerinde zorlandıklarını bağımlılık, inmatürite, kötümserlik gibi kişilik özellikleri taşıdıklarını söylemektedir (2).

Peptik ülser tanısı almış hastaların psikiyatrik semptom dağılımlarını ve kişilik özelliklerini incelemek amacı ile bu çalışma planlanmıştır.

YÖNTEM

Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Bilim Dalı tarafından endoskopik inceleme sonucunda peptik ulcus tanısı almış 30 hasta rastgele örnekleme yöntemi ile seçilerek çalışmaya alınmıştır.

Bu hastalara semptom tarama listesi (SCL-90-R). Eysenck kişilik envanteri, sosyal değerlendirme formu ve araştırmacılar tarafından hazırlanan bir anket formu uygulanmıştır. Ancak sosyal değerlendirme formları deneklerin büyük bölümünce yanıtlanmadığı için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel açıdan değerlendirilmiş ve sağlıklı gruplardan elde edilen sonuçlarla karşılaştırılmıştır.

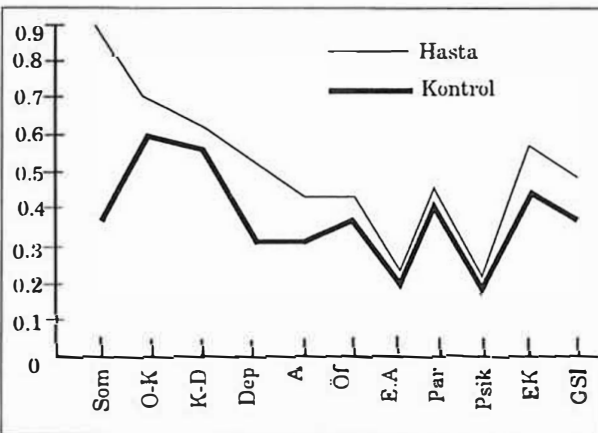
Anadolu Üniversitesi Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı Eskişehir. 28. Ulusal Psikiyatri Kongresi'ne sunulmuştur (27-30 Eylül 1992 Ankara).

Tablo I: Olguların ve kontrol grubunun ruhsal belirti dağılımı

SCL - 90-R	P. U. Hasta n = 30		Kontrol gr. n = 30		t
	X	SD	X	SD	
Somatiz	0.88	(0.51)	0.36	(0.31)	p < 0.01
O-K. Bel.	0.69	(0.52)	0.60	(0.36)	p > 0.05
Kiş. Duy.	0.61	(0.07)	0.58	(0.38)	p > 0.05
Depresyon	0.57	(0.42)	0.33	(0.21)	p < 0.01
Anksiyete	0.46	(0.36)	0.32	(0.25)	p > 0.05
Öfke	0.46	(0.36)	0.39	(0.33)	p > 0.05
Fo. Anks.	0.21	(0.27)	0.16	(0.15)	p > 0.05
Paranoya	0.48	(0.54)	0.48	(0.44)	p > 0.05
Psikotizm	0.23	(0.23)	0.13	(0.11)	p < 0.05
EK	0.63	(0.46)	0.46	(0.83)	p > 0.05
GSI	0.56	(0.34)	0.43	(0.26)	p > 0.05

BULGULAR

Araştırmamıza katılan hastaların yaş ortalaması 38.867 ± 2.307 olarak bulunmuştur. Bu hastaların 12'si (% 40) kadın 18'i (% 60) erkekti. 24 kişi (% 80) evli 5 kişi (% 16) bekar 1 kişi (% 3.3) ise duldu. Çalışma grubumuzun % 50 lise - y . o mezunu % 50'si o-o-o mezunuyken 15 kişi (% 50) memur olarak çalışıyordu. Kadınların da 7 kişisi (% 58) ev hanımıydı. Çalışma grubumuzdaki hastaların hastalık süre ortalaması $\pm$ SD değerleri 6.033 ± 1.287 olarak tespit edildi. Sadece 7 kişinin (% 23) peptik ulcus haricinde tedavi gerektiren önemli bir hastalığı daha vardı. 20 kişi (% 66) hastalığın iş durumunu etkilediğini belir-

Grafik 1: Olguların ve kontrol grubunun ruhsal belirti profilleri.**Tablo II:** Olguların ve kontrol grubunun N. D. Y. puanları dağılımı

Alt skala	Hasta X	grup puanı SD	Patolojik sınır
Norotizm	11.63	0.68	≥ 13
Dışa donukluk	11.66	0.76	≥ 11
Yalan	11.50	0.89	≥ 14

tirken 10 kişi (% 33) çeşitli oranlarda işlerinin etkilendiğini bildiriyordu.

Hastalığın etiyolojisinde rol oynayan sigara ve alkol kullanma oranlarına bakıldığında 17 kişinin (% 56) sigara 15 kişinin (% 50) alkol kullandığı saptandı.

Peptik ülserli hasta grubunun semptom tarama listesinin alt skalalarında aldıkları puanlar incelendiğinde sırası ile somatizasyon, obsesif - kompulsif belirtiler, ek skala, kişiler arası duyarlılık ve depresyon skalalarında artma olduğu görüldü.

Sonuçlar Kaptanoğlu'nun (3) tez çalışmasındaki sağlıklı kontrol grubu ile karşılaştırıldığında somatizasyon ve depresyon alt skalaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p < 0.01$). Her iki grubun semptom dağılımı ve profilleri Tablo I ve Grafik 1 de görülmektedir.

Eysenck kişilik envanterinin değerlendirilmesi sonucunda ise alt skalalarının puan dağılımı Tablo II'de görülmektedir.

Türk toplumunda psikotizm ölçeği geçersiz bulunduğundan sonuçları değerlendirmeye alınmamıştır (4).

TARTIŞMA

Çalışmamızın bulguları, daha önce yapılan çalışmaların bulgularıyla uyumlu olarak, peptik ülserli hastalarda somatizasyon ve depresyon semptomlarında yükselme olduğunu göstermektedir. Erden ve ark. ları 48 peptik ülserli hastaya Minnesota çok yönlü kişilik envanteri uygula-

miş depresyon, histeri, sosyal içe çekilme alt testlerinde kontrollerden farklı yükselme göstermiştir(5). Walker ve ark. peptik ülserli hastalarda somatizasyon skalasında yükselme saptarken (2). Feidman ve ark. da (6) hipokondriazis ve bağımlılık skalalarında yükselme bulmuşlardır. Ayrıca depresyon skalası da kontrol grubuna göre yüksektir. Feidman ve grubunun çalışma sonuçlarına göre inmatürite, dürtü kontrolünde bozukluk, sosyal izolasyon ve yalnızlık duygusu sıktır, ayrıca peptik ülserli hastalarda depresyon ve anksiyete şeklinde emosyonel bozukluklar görülmektedir. Yine bazı çalışmalarda peptik ülserli hastaların bedensel duyuları tanımlayabilme ve ayırt edebilme yetilerinin azaldığı saptanmıştır (7).

Peptik ülserli hastalarımızın Eysenck kisik envanterinde nörotizm skalası sağlıklı kişilerinkinden yüksek, depresif bozukluğu olan hastalardan ise düşüktür (8).

Erden ve ark. (5) çalışmalarında Rorschach testi sonuçlarına göre peptik ülserli hastaların %

98'inde nörotik özellikler saptamışlardır. Yine Feldman ve ark. (6) 49 peptik ülserli hasta üzerinde yaptıkları çalışmada ülser hastalarında kontrol grubuna göre daha fazla kişilik bozukluğu göstermiş ama belli bir ülser kişiliği saptayamamışlardır. Peptik ülserli hastaların %33'ünde kontrol grubunun ise %20'sinde nörotik özellikler görülmüştür. Nörotizmi peptik ülserli hastalarda yüksek bulan başka çalışmalarda vardır (9). Walker ve ark. da (2) peptik ülserli hastalarda psikiyatrik uyumsuzluk, ileri derecede yetersizlik, öfke ve düşmanlığı kabul edilebilir biçimlerde dışa vuramama ile karakterize bir kişilik profili bulmuşlardır (2).

Gerek kişilik özelliklerinin ülser etiopatogenezi ve ilerlemesindeki yeri nedeniyle gerekse gösterdikleri psikiyatrik semptomlar nedeniyle peptik ülserli hasta grubu liyazon psikiyatrinin önemli bir konusudur. Bu nedenle peptik ülser ve psikiyatri ilişkisinin daha iyi araştırılması ve hastaların psikososyal açıdan da değerlendirilmesi uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Özkan S. Liyezon psikiatri bülteni. İstanbul I.Ü. Bsi-meve gfm merkezi 1991; s: 23.
2. Walker P. Luther J. Samloff MI. Feldman M. Life events stress and psychosocial factors in men with peptic ulcer disease. II. relationship with serum pepsinogen concentrations and behavioral risk factors - Gastroenterology 1988; 94:(2: 323-30).
3. Kaptanoğlu C. İşkencenin ruhsal etkileri. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. 1991: Eskişehir.
4. Topçu S. Çocuk ve yetişkinlerde kişilik boyutları ile bu boyutlarda kültürler arası ayrılıklar. Yayınlanmamış doçentlik tezi . Psikoloji bl. 19892: Ankara.
5. Erden G. Özaydın Ş. Kireççi Y. Taneli S. Peptik ülserli hastaların Rorschach-MMPI ve ev-ağaç-insan çizim testleri ile incelenmesi . XXII. Ulusal psikiyatri ve nörolojik bilimler kongresi.
6. Feldman M. Walker P. Green JL. Weingarden K. Life events stress and psychosocial factors in men with peptic ulcer disease. Gastroenterology 1986; 91: 1370 - 9.
7. Şahin AR. Peptik ülserli hastalarda aleksitmik özellikler. Türk psikiyatri dergisi 1992; 3(1): 26-30.
8. Uluğ B. Üstün B, Uluşahin A, Gögüş A. Depresif bozukluklarda Eysenck kişilik envanterinin gösterdiği psikometrik özellikler. XXVI. Ulusal psikiyatri ve nörolojik bilimler kongresi. Bilimsel yayınlar kitabı, 1990 ; cilt II, s. 381-390.
9. Christodoulou GN. Alevizos BH. Konstantakakis E. Peptic ulcer in adults. Psychopathological, environmental, characterological and hereditary factor. Psychoter psychosom 1983; 39: 55-62.